

ราคาทีตัทธิต

ในตัทธิตนี้ ลง ณ ปัจจัย แทนศัพท์ได้มาก มี ราก ศัพท์เป็นต้น เมื่อลงแล้วลง ณ ทิ้งเสีย พฤทธิ คือ ทิมะ หรือ วิการ สระตามหน้าที่ที่จะพึงทำ ใช้แทนทั้งกิริยา และ คุณนาม เมื่อสำเร็จแล้วเป็นคุณ

แทนคุณนาม เช่น วิ. ว่า มคธ อิสฺสโร มาคโธ แปลว่า คนเป็นใหญ่ในแคว้นมคธ ในที่นี้ใช้แทน อิสฺสร ศัพท์ ซึ่งแปลว่าเป็นใหญ่

แทนกิริยาอาชยาค เช่น วิ. ว่า วุยากรณฺ อธิเตติ เวยยากรณฺ (ชนใด ย่อมเรียน ซึ่งพยากรณ์ เหตุนั้น ชนนั้น ชื่อว่า เวยยากรณะ ผู้เรียนพยากรณ์) นี้ใช้แทน อธิเต

อนึ่ง ศัพท์ว่า วุยากรณฺ นั้น คือ วิ บทหน้า กร ธาตุ ยุ ปัจจัย. ในนามกิตก์ ท่านแปลง อี ที่ วิ เป็น ย เมื่อถึงตัทธิตนี้ ท่านแปลง อ ที่ ว เป็น เอ ด้วยอำนาจปัจจัย แล้วซ้อน ย อีกตัวหนึ่ง จะเป็นรูปเช่นนั้น. ศัพท์ ที่สำเร็จจากตัทธิตนี้ เป็นคุณนาม

แทนกิริยากิตก์ เช่น วิ. ว่า กสาเวน รตฺตํ (วตฺถ) กาสาวํ แปลว่า ผ้า (อันบุคคล) ย้อมแล้ว ด้วยน้ำฝาด ชื่อว่า กาสาวะ นี้ลงแทน รตฺต ศัพท์ ซึ่งแปลว่า ย้อมแล้ว ทิมะ อ เป็น อา ด้วยอำนาจปัจจัยที่เนื่องด้วย ณ

ตัวอย่างที่ ๑

มหิสฺส อิทํ มํสํ มาหิสํ
(อ.เนื้อ นี้ ของกระบือ ชื่อว่า มาหิสะ)

ตัวอย่างที่ ๒

มคธ ชาโต มากโธ (ชโน)

(อ.ชน ผู้เกิดแล้ว ในแวนแคว้นมคธ ชื่อว่า มากธะ)

ตัวอย่างที่ ๓

มคธ วสตีติ มากโธ (ชโน)

(อ.ชน ไค ย่อมอยู่ ในแวนแคว้นมคธ เพราะเหตุนั้น อ.ชน นั้น ชื่อว่า มากธะ)

ตัวอย่างที่ ๔

มคธ อีสฺสโร มากโธ (ชโน)

(อ.ชน ผู้เป็นใหญ่ ในแวนแคว้นมคธ ชื่อว่า มากธะ)

ตัวอย่างที่ ๕

กตติกาย นียุตโต มาโส กตติโก

(อ.เดือน ประกอบแล้ว ด้วยฤกษ์กัตติกา ชื่อว่า กัตติกา)

ตัวอย่างที่ ๖

วฺยากรณ์ อธิเตติ เวยยากรณ์ (ชโน)

(อ.ชน ไค ย่อมเรียน ซึ่งพยากรณ์ เพราะเหตุนั้น อ.ชน นั้น ชื่อว่า เวยยากรณ์ะ)

แบบฝึกหัดท้ายบท

๑. มานส์ (สุขัม) ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไทน จงวิเคราะห์
๒. นาคโร (ชโน) ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไทน จงวิเคราะห์
๓. ชานปโท (ชโน) ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไทน จงวิเคราะห์
๔. ราชคโท (ชโน) ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไทน จงวิเคราะห์
๕. โกสินารุ (ชโน) ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไทน จงวิเคราะห์